

11497 - روش وضو

سوال

خواهش می‌کنم بگویید بانوان چطور باید وضو بگیرند؟ برای همسر می‌پرسم؛ همینطور می‌خواهم بگویم چطور می‌توانم آیه الکرسی را به عربی اما با حروف انگلیسی بخوانم؟ من شوق زیادی برای خواندن آیات زیبایی دارم که خداوند در آن درباره‌ی خودش می‌گوید.
خواهش می‌کنم پرسش من را جواب دهید چون اشتیاق بسیاری برای شنیدن پاسخ آن دارم. از الله می‌خواهم پیامبر دوست داشتنی ما و یارانش را مورد رحمت خودش قرار دهد.

پاسخ مفصل

اولا حمد خداوند عزوجل را به جای می‌آوریم که هدایت را برای شما آسان نمود و قلب‌تان را برای پذیرش آن گشود. از او خواهانیم شما و ما را بر طاعت خود پایدار گرداند. همینطور تلاش شما را برای آموزش امور دین ارج می‌نهیم و توصیه می‌کنیم که برای آموزش علم تلاش کنید. علمی که با آن عبادت صحیح گردد، و همینطور شما را به آموختن زبان عربی توصیه می‌کنیم تا توانایی خواندن قرآن و فهم مطلوب آن را کسب نمایید. از الله برای شما علم سودمند را خواهانم.

اما در مورد وضو: وضو به دو صورت است:

نخست: وضوی واجب (حداقل وضو) که روش آن چنین است:

اول: یک بار شستن کامل صورت. آب در دهان و بینی زدن نیز جزو شستن صورت است.

دوم: یک بار شستن دستان تا آرنج.

سوم: مسح همه‌ی سر، از جمله گوش‌ها.

چهارم: یک بار شستن پاها تا کعبین (دو برجستگی بالای قوزک). منظور از یک بار شستن یعنی شستن کامل عضو.

پنجم: ترتیب. یعنی اول صورتش را بشوید، سپس دستان، آنگاه سرش را مسح کند و پس از آن پاهایش را بشوید.

زیرا پیامبر ﷺ اعضای وضو را به همین ترتیب شستند.

ششم: موالات. یعنی اینکه شستن اعضا را بلافاصله پس از هم انجام دهد و بین آنها فاصله‌ی زیاد نیندازد. (یعنی مثلاً اگر صورتش را شست سپس برایش کاری پیش آمد و پس از مدت زیادی برگشت، باید صورتش را دوباره بشوید و از اول وضو بگیرد).

این‌ها فرض‌های وضو بود که وضو بدون آن صحیح نیست. دلیل فرض بودن این اعمال، سخن خداوند متعال است که می‌فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهَّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ [مائده/ 6] (ای مومنان هنگامی که به نماز برخاستید صورت‌ها و دستان خود را همراه با آرنج‌ها بشویید و سرهای خود را مسح کنید، و پاهای خود را همراه با قوزک‌های آن‌ها بشویید، و اگر جنب بودید غسل کنید. و اگر بیمار بودید [و آب برایتان زیان داشت] یا این که مسافر بودید یا این که یکی از شما از پیشاب برگشت، یا با زنان مجامعه کردید و آب نیافتید، با خاک پاک تیمم کنید. [به این صورت که] با آن بر صورت‌ها و دست‌های خود بکشید. خداوند نمی‌خواهد شما را به تنگ آورد و به مشقت اندازد و بلکه می‌خواهد شما را پاکیزه دارد و نعمت خود را بر شما تمام نماید، باشد که شکرگزاری کنید).

دوم: روش مستحب وضو، یعنی به همان صورت که در سنت پیامبر ﷺ آمده؛ به این صورت:

۱- اینکه نمازگزار نخست نیست پاکی و از بین بردن بی‌وضی نماید. نیت را نباید به زبان آورد زیرا محل نیت، قلب است؛ مانند دیگر عبادات.

۲- «بِسْمِ اللَّهِ» بگوید.

۳- دستانش را [تا مچ] سه بار بشوید.

۴- سپس سه بار مضمضه کند. (مضمضه یعنی چرخاندن آب در دهان). و سه بار آب در بینی زند، سپس با دست آب را با دست چپ از بینی بیرون بریزد.

۵- صورت خود را سه بار بشوید. طول صورت از محلی است که مو معمولا می‌روید تا پایین چانه، و عرض آن از اول گوش راست تا اول گوش چپ. مرد باید موی ریش خود را بشوید زیرا جزو صورت اوست. اگر ریش کم

پشت است باید ظاهر و باطن آن را بشوید، اما اگر پرپشت است و صورتش را پوشانده تنها کافی است ظاهر آن را بشوید و با انگشتان آن را خلال کند.

۶- سپس دستان خود را تا آرنج، سه بار می‌شود. حد دست از سر انگشتان با ناخن‌ها تا اول آرنج است. پیش از شستن دست هرچه به آن چسبیده مانند خمیر یا گل یا رنگ و هر چه مانع رسیدن آب به پوست هست را شست.

۷- سپس یک بار سر خود را با آب جدید. نه خیسی باقی مانده از شستن دست. مسح می‌کند. روش مسح چنین است که دستان خیس را بر جلوی سر خود می‌گزارد و تا پشت سر می‌کشد، سپس به جای اول (جلوی سر) برمی‌گرداند؛ سپس انگشتان سبابه را به داخل گوش فرو برده و با انگشت شست، بیرون آن را مسح می‌کند. در مورد سر زن چه موی سر آزاد باشد و یا بافته، از اول سرش تا جایی که مو هست در اول گردن مسح می‌کند. مسح مویی که آویزان است واجب نیست.

۸- سپس پاهایش را سه بار تا کعبین می‌شوید. کعبین دو استخوان برجسته در پایین ساق هستند.

دلیل آنچه گفته شد، حدیث حُمران، وابسته‌ی عثمان بن عفان رضی الله عنه است که عثمان وی را صدا زد تا برایش آب وضو بیاورد. پس چنین وضو گرفت که دستانش را تا مچ سه بار شست سپس مضمضه کرد و آب در بینی زد و آن را ریخت؛ سپس صورت خود را سه بار شست و پس از آن دست راست را تا آرنج سه بار شست و سپس دست چپ را همانند آن شست و آنگاه سر خود را مسح کرد و پای راست را تا کعبین سه بار شست و پای چپ را مانند آن شست و سپس گفت: رسول الله ﷺ را دیدم که مانند این وضوی من وضو گرفت سپس فرمود:

«هرکس مانند این وضوی من وضو بگیرد و سپس برخیزد و دو رکعت بخواند که در آن حواسش [به امور دنیا] پرت نشود، گناهان گذشته‌اش آمرزیده می‌شود» مسلم (کتاب الطهارة / ۳۳۱).

شروط وضو: اسلام، عقل، درک و تمییز، نیت. وضو از کافر و دیوانه و کودک غیر ممیز و کسی که نیت وضو نداشته و مثلاً به قصد خنک شدن اعضای وضو را شسته، صحیح نیست. همچنین شرط است که آب وضو پاک باشد، زیرا وضو با آب نجس صحیح نیست. همینطور باید چیزهایی را که مانع رسیدن آب به پوست و ناخن است پاک کند. مانند لاک ناخن که زنان استفاده می‌کنند.

بسم الله گفتن در آغاز وضو نزد جمهور علما مشروع است، اما در این اختلاف دارند که آیا واجب است یا سنت؟ اما کسی که در آغاز یا وسط وضو یادش آمد شایسته است که بسم الله بگوید.

وضوی زن و مرد تفاوتی ندارد.

مستحب است که پس از پایان وضو بگویی: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»، زیرا رسول الله ﷺ می فرماید: «هر کس از شما وضو بگیرد و آن را کامل انجام دهد، سپس بگوید: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ درهای هشتگانه‌ی بهشت برایش گشوده می شود تا از هر کدام که می خواهد وارد شود» (کتاب الطهارة / ۳۴۵). ترمذی اضافه بر آن آورده: «اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين» (الطهارة / ۵۰) شیخ آلبنی این اضافه را در صحیح سنن ابی داود (۴۸) صحیح دانسته است.

مراجعه کنید به «الملخص الفقهي» نوشته‌ی علامه فوزان (۱/ ۳۶).

اما این که در پایان سوال گفته‌اید: «از الله می خواهم پیامبر ما را مورد رحمت خودش قرار دهد»؛ مشروع در حق پیامبر ﷺ فرستادن درود و سلام بر ایشان است، چنانکه پروردگار ما عزوجل می فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [احزاب / ۵۶] (همانا الله و ملائکه‌ی او بر پیامبر درود می فرستند؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید بر او درود و سلام فرستید).

و الله اعلم.